

QORTI ĊIVILI – PRIM'AWLA

Onor. Imhalled Dr. Giovanni M Gixti LL.M., LL.D.

Rikors Guramentat Nru: 924/2011GG

**It-Tabib Charles Delicata (ID 710245M) u
martu Adelaide sive Alda Delicata (ID
97446M)**

vs

**Alfred Borg u b'digriet tal-1 ta' Ottubru
2012 kienu kjamati fil-kawza Glen
Debattista, Ryan Debattista, Carmel
Hartley, Vincent Abela, George Tabone,
Gram Holdings Limited, Gram Jewellers
Limited u Gram Collections Limited u li
b'Digriet datat 10.03.2022 l-istess kienu
estromessi mill-kawza;**

Illum 8 t' April, 2025

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors Guramentat¹ tal-atturi Charles Delicata u Adelaide Delicata prezentat fis-26 ta' Settembru 2011, quddiem din il-Qorti diversament presjeduta, bis-segwenti premessi u talbiet:

1. Illi fl-04 ta' Awwissu 2011 ir-rikorrenti iddepozita mal-intimat curkett bi brilliant ta' 4.05 karati li gie valutat mill-intimat

¹ Fol. 1 sa 3

fl-ammont ta' tmienja u ghoxrin elf euro (Dok. "A") avolja attwalment l-istess curkett jiswa aktar minn daqshekk u cioe l-ammont ta' €37,969, skond stima hawn annessa u markata bhala Dokument "B".

2. Illi l-iskop li ic-curkett inghata lill-intimat kien biex dan ibieghu mill-istabbiliment tieghu li ghandu fil-belt Valletta. Fil-fatt l-intimat espona l-istess curkett ghall-bejgh mill-imsemmi stabbiliment.

3. Illi bejn il-06 u il-08 ta' Awwissu 2011 l-intimat kellu serqa mill-istabbiliment tieghu u fost oggetti varji li insterqulu kien hemm ukoll l-imsemmi curkett.

4. Illi mill-istharrig li ghamlu r-rikorrenti u minn dak li irrizulta lill-pulizija investigattiva irrizulta li l-istess intimat flok ma pogga l-imsemmi curkett fil-kaxxaforti ghall-week-end shih, kif del resto kellu ukoll jaghmel l-intimat f'lijieli li dam ghandu ic-curkett, huwa hallih espost fil-vetrina b'dan illi, meta dahlulu l-hallelin, l-istess curkett kien facli li johduh, kif fil-fatt gara.

5. Illi ghaldaqstant jidher li l-intimat kien traskurat fil-qadi ta' dmirijietu u fl-esekuzzjoni tal-obbligi tieghu billi ma hax daww il-mizuri li normalment wiehed jistenna li ghandhom jittiehdu f'cirkostanzi simili.

6. Jghid ghalhekk l-intimat ghaliex din il-Qorti ma ghandhiex [1] taqta' u tiddecidi li huwa naqas mid-doveri tieghu versu l-atturi billi ma hax daww il-mizuri minnu mistennija sabiex jittutela l-proprieta tar-rikorrenti, [2] tiddikkjara lill-intimat bhala

responsabbli għad-danni kawzati lir-rikorrenti b'rizultat ta' din l-inadempjenza tiegħu, [3] tillikwda id-danni sofferti mir-rikorrenti fl-ammont tal-valur tal-istess curkett u cioe fis-somma ta' €37,969 jew f'dik is-somma verjuri li din il-Qorti tillikwida, jekk hemm bzonn bl-opera ta' periti nominandi u [4] tikkundanna lill-intimat iħallas lir-rikorrentii dik is-somma hekk likwidata minn din il-Qorti – kollox skond kif intqal fuq u għar-ragunijiet fuq premissi.

7. Bl-ispejjes komprizi dawk ta' ittra legali u tal-mandat ta' sekwestru presentat konestwalment mal-presenti kontra l-intimat li minn issa jibqa' ingunt għas-subizzjoni tiegħu.

Rat id-dokumenti annessi mar-Rikors Guramentat².

Rat ir-Risposta Guramentata³ mressqa minn Alfred Borg fit-22 ta' Dicembru 2011, li permezz tagħha eccepixxa :

A. STQARRIJA TA' L-ECCEZZJONIJIET

1. ILLI fl-ewwel lok, l-eccipjenti m'għandu jaghti xejn lill-atturi;

2. ILLI fit-tieni lok, u mingħajr pregudizzju għall-premess, il-kuntratt konkluz bejn il-kontendenti huwa null u mingħajr ebda effett, billi huwa afflitt minn *causa* illecita, kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawza;

² Fol. 4 sa 5

³ Fol. 9 sa 17

3. ILLI fit-tielet lok, u minghajr pregudizzju għall-premess, il-kuntratt konkluz bejn il-kontendenti ma kienx wiehed ta' depozitu, izda wiehed kummerċjali, bl-atturi jkunu l-principali, filwaqt li l-konvenut ikun inkarigat minnhom bhala kummerċjant kummissjonant, u per konsegwenza għandhom japplikaw għall-fattispeci tal-kaz odjern id-disposizzjonijiet li jirregolaw l-istitut tal-kummerċjant kummissjonant, ad esklużjoni ta' dawk li jirrigwardaw l-istitut tad-depożitu;

4. ILLI fir-raba' lok, u minghajr pregudizzju għall-premess, l-eccipjenti ma jahti xejn għat-telf tac-curkett mertu tal-kawza, billi dan ittiehed mill-pussess tiegħu b'konsegwenza ta' serq bi sgass, u minkejja li l-eccipjenti adopera il-mizuri kollha necessarji skont il-grad ta' diligenza mehtieg minnu u li kienu accettabbli għall-atturi, liema cirkostanzi jikkostitwixxu kaz fortwitu bl-effett li l-eccipjenti jinheles minn kull responsabbilita' civili għall-akkadut;

5. ILLI fil-hames lok, u minghajr pregudizzju għall-premess, *dato ma non concesso* li l-eccipjenti għandu jwiegeb għall-akkadut, l-ammont li jista' jkun rizarcit lill-atturi għandu jkun dak tal-valur attwali tac-curkett, liema valur huwa ferm inferjuri għal dak mitlub mill-atturi fir-rikors guramentat tagħhom, kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawza.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri, skont il-ligi.

B. DIKJARAZZJONI TAL-FATTI

1. ILLI l-fatti kif iddikjarati fl-ewwel paragrafu tar-rikors guramentat ta' l-atturi huma kkontestati, in kwantu c-curkett mertu ta' din il-kawza ma giex depozitat f'idejn l-esponenti, izda kkonsenjat biex jerga' jinbiegh, u kif ukoll in kwantu l-valur reali ta' l-imsemmi curkett kien wiehed ferm inferjuri ghal valur ta' tmienja u ghoxrin elf Ewro (€28,000), kif ser jirrizulta ampjament waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawza. Il-valur ta' tmienja u ghoxrin elf Ewro (€28,000) ma giex determinat mill-esponenti, kif ser jirrizulta mill-provi li ser jigu prodotti. In oltre, jigi precizat illi l-ftehim ezistenti bejn l-atturi u l-esponenti kien stipulat b'mod u manjiera sabiex l-atturi jehilsu minn kull obbligu fiskali li setghu jinkorru, u per konsegwenza, tali ftehim huwa null billi afflitt minn *causa illecita*;
2. ILLI l-fatti kif iddikjarati fit-tieni u fit-tielet paragrafi tar-rikors guramentat ta' l-atturi mhux kkontestati;
3. ILLI l-fatti kif iddikjarati fir-raba' u l-hames paragrafi tar-rikors guramentat ta' l-atturi qed jigu kkontestati, billi l-esponenti ma kellu l-ebda kaxxafori fl-istabbiliment tieghu, kif kien ben konxju l-attur. In oltre, l-esponenti adopera il-mizuri kollha necessarij skont il-grad ta' diligenza mehtieg minnu;
4. ILLI ghalhekk l-esponenti m'ghandux iwiegeb ghall-akkadut, u ghandu jinheles mit-talbiet attrici;
5. ILLI l-esponenti jaf bil-fatti suesposti personalment.

Tant ghandu x'jiddikjara l-esponenti għall-attenzjoni superjuri ta' dina l-Onorabbli Qorti.

Bl-ispejjez kontra l-atturi, li huma minn issa ngunti in subizzjoni.

Rat id-digriet⁴ ta' din il-Qorti, diversament presjeduta, moghti fl-1 ta' Ottubru 2012 fuq talba tal-konvenut⁵, li permezz tieghu ordnat is-sejha f'din il-kawza ta' Glen Debattista, Ryan Debattista, Carmel Hartley, Vincent Abela, George Tabone, Gram Holdings Limited, Gram Jewellers Limited u Gram Collections Limited.

Rat ir-Risposta Guramentata⁶ tal-imsejjah fil-kawza Vincent Abela.

Rat ir-Risposta Guramentata⁷ tal-imsejhin fil-kawza George Tabone, Gram Holdings Limited, Gram Jewellers Limited u Gram Collections Limited.

Rat li l-imsejhin l-oħra Glen Debattista, Ryan Debattista u Carmel Hartley baqghu kontumaci.

Rat is-sentenza in parti tal-Qorti tal-Appell fl-ismijiet premissi moghtija fil-5 ta' Ottubru 2018 li permezz tagħha kkonfermat is-sentenza ta' din il-Qorti, diversament presjeduta, u ppuntwalizzat li l-atturi m'għandhomx interess guridiku jipprosegwu b'din il-kawza għar-rigward tas-somma li huma rcewew minghand il-kumpanija assikuratrici, pero' għandhom interess għar-rigward ta' dik *"il-parti tal-valur tac-curkett li baqghu ma thallsux għaliha mill-assikuratur. Naturalment, dan qiegħed jingħad bla hsara għal kull kwistjoni oħra kemm tassew jiswa c-curkett"*.⁸

Rat li, fuq talba tal-konvenut mhux opposta mill-partijiet l-oħra, din il-Qorti ordnat l-estromissjoni tal-imsejhin kollha fil-kawza, b'digriet tal-10 ta' Marzu 2022⁹.

⁴ Ara folja wara fol. 51 u qabel fol. 52

⁵ Fol. 47 sa 50

⁶ Fol. 59 sa 60

⁷ Fol. 62 sa 63

⁸ Ara pg. 9 tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell, fol. 465

⁹ Fol. 430

Rat l-ordni ta' din il-Qorti moghtija fid-9 ta' Gunju 2014 li l-provi li jinstemghu fil-kawza fl-ismijiet **Alfred Borg vs Glen Debattista et** (Rik. Gur. Nru. 870/12NC) jghoddu u jaghmlu stat bhala prova f' din il-kawza.

Rat l-atti tal-kawza msemija **Alfred Borg vs Glen Debattista et** (Rik. Gur. Nru. 870/12NC), ceduta mill-konvenut odjern fl-10 ta' Marzu 2022 minhabba transazzjoni.

Rat id-dokumenti prezentati mill-partijiet.

Rat it-traskrizzjoni tad-deposizzjonijiet tax- xhieda li l-partijiet ressqu quddiem din il-Qorti, diversament presjeduta.

Semghet lix-xhud imressaq quddiemha.

Rat is-sottomissjonijiet finali tal-partijiet.

Ikkunsidrat :

Dahla:

1. Din hija kawza ghar-rimbors tal-valur ta' curkett bi djamant li l-atturi kkonsenjaw fis-sena 2011 lill-konvenut Alfred Borg, li kellu hanut tad-deheb fil-Belt Valletta, sabiex isib il-bejgh tieghu. Gara li, fl-ewwel jiem ta' Awissu 2011, saret serqa ta' kwantita' kbira ta' oggetti prezzjuzi minn dan il-hanut, u fosthom kien hemm dan ic-curkett. L-atturi qed jitolbu rimbors tal-valur tac-curkett minghand il-konvenut li da parti tieghu jirritjeni li r-relazzjoni kuntrattwali bejnu u l-atturi dwar dan ic-curkett kienet vizzjata minn kawza illecita, u li din ir-relazzjoni ma kinetx ta' depozitu. Jghid li agixxa mal-atturi bhala kummercjant kummissjonant, u li ma jahti xejn ghal li dan ic-curkett insteraq. Sussidjarjament, il-konvenut jirritjeni li l-valur tac-curkett kien ferm anqas minn kemm jghidu li kien jiswa l-atturi.

Provi:

2. Mal-att promotur, l-atturi pprezentaw kopja ta' dokument li jidher iffirmit mill-konvenut Alfred Borg, datat 4 ta' Awissu 2011, b'dikjarazzjoni *"Received on consignment from Dr. C Delicata MD of Wilton Place Apt/9, L. Graham Street Slieam SLM 1712, a round brilliant*

diamong ring 4.05ct valued at 28,000 euro"¹⁰; u kopja ta' stima datata 11 ta' Ottubru 2007 minn Mediterreanean Diamonds Ltd li dan ic-curkett kellu valur ta' LM16,300¹¹.

3. Fl-affidavit¹² tieghu, **l-attur** qal li ilu jaf lill-konvenut ghal diversi snin – gieli xtara minghandu, gieli bieghlu, u gieli talbu jbieghlu oggetti mill-hanut tieghu. Qal li fl-4 ta' Awissu 2011, huwa ddepozita ghand il-konvenut fil-hanut li kellu fi Triq Nofsinhar, Valletta, bl-obbligu ta' radd lura (*on consignment*), curkett bi brilliant *solitaire* ta' 4.05 karat, li tieghu l-attur talab €28,000 ghalkemm kellu valur ta' €38,000. Fid-9 ta' Awissu 2011, il-konvenut gharrfu li, fil-jumejn ta' qabel, kien garrab serqa mill-hanut, u li c-curkett kien insteraq. Il-konvenut pero' ma riedx jassumi responsabbilta' ghall-prezz tac-curkett. Jghid li sar jaf li c-curkett kien fil-vetrina li tmiss mat-triq, u li ma kienx kustodit kif jixraq fi tmiem il-gimgha u mal-lejl, meta kienu qed isiru x-xoghlijiet vicin fis-sit tat-Teatru Rjal. Il-konvenut ma kienx assikurat, u dan il-fatt l-attur jghid li ma kienx jafu minkejja li lill-konvenut kien ilu jafu ghal snin twal. Wara s-serqa, il-konvenut kesa l-hitan bil-pjanci tal-hadid biex ma jergax jigrilu li gralu. Kellu *alarm* li pero' ma daqqitx ghax il-hallelin ma dahlux minn barra, imma qalghu cnagen minn hajt divizorju ma' fond adjacenti minn fejn dahlu. Dan minkejja li xi vibrazzjonijiet kien hemm zgur biex waqghu l-ixkafef u l-oggetti gew f'idejn il-hallelin.

4. In kontroezami¹³, l-attur qal li kien ilu jaf lill-konvenut ghexieren ta' snin u sar jafu meta introducieh habib tieghu waqt fiera. Ir-relazzjoni taghhom zviluppat ghaliex l-attur kien imur jara x'kellu l-konvenut ghall-bejgh, u mbaghad beda joffrilu ghall-bejgh, u anke jbieghlu, antikitajiet li jixtri zejda. Mar ghandu fil-hwienet ta' San Gwann, tal-pjazza tal-Parlament u anke ta' Triq Nofsinhar. Meta kien impenjat bil-professjoni ma tantx kellu hin imur spiss, imma mbaghad beda jnaqqas gradwalment mix-xoghol professjonali sakemm waqaf ghal kollox sentejn qabel xehed. Skond l-attur, lill-konvenut bieghlu biss affarijiet zghar, u gieli wettaq struzzjonijiet li tah il-konvenut biex jixtrilu oggetti minn *ebay*.

5. Dwar ic-curkett in kwistjoni, l-attur qal li kien ipprova jbieghu darbtejn f'irkantijiet, bil-prezz ta' €35,000 pero' ma rnexxielux. Hadd ma kien interessat jixtrih. Hadu ghand il-konvenut

¹⁰ Fol. 4

¹¹ Fol. 5

¹² Fol. 19 sa 21

¹³ Ara xiehda, 14.7.2015, fol. 221 sa 244

fil-hanut tal-pjazza tal-Parlament, u dan poggieh ghall-bejgh bi prezz ta' aktar minn €28,000. Dam xi xahrejn ghandu ghall-bejgh, pero' ma xtrah hadd u l-konvenut ma qallux li xi hadd kien offra xi prezz biex jixtrih. Imbaghad hu hadu lura, u wara rega' hadu ghand il-konvenut, din id-darba fil-hanut ta' Triq Nofsinhar, biex jerga' jipprova jbieghhulu. Fil-frattemp kienu ghaddew xi tlett xhur, u kien f'dan iz-zmien li l-attur prova jbieghu f'zewg irkantijiet. Skond l-attur, il-ftehim mal-konvenut kien li l-attur jiehu tieghu €28,000, u l-bqija li l-konvenut jirnexxielu jigbor tieghu jzommmhom il-konvenut bi qligh ghalih. L-attur innota filfatt li, mix-xiehda tal-pulizija wara s-serqa, irrizulta li dan ic-curkett kien immarkat bi prezz ta' €36,000. F'dan il-hanut tal-konvenut, l-attur ikkonferma li mar hafna drabi, li ma jghoddhomx, fuq medda ta' zmien twil. L-attur gharaf il-hanut fir-ritratt ezibit.¹⁴ Ikkonferma li l-qies tal-hanut kien ta' ghaxar passi tul u hames passi wisgha, u mad-dawra kien fih il-vetrini.

6. Dwar ic-curkett, l-attur ikkonferma li huwa curkett tan-nisa, li kienet wirtet martu minghand il-genituri taghha, u haditu b'taghha xi tmintax-il sena qabel xehed. L-attur insista li c-curkett huwa tad-deheb abjad, mhux tad-deheb isfar, u pprezenta ritratt¹⁵ tieghu.

7. Dwar kienx jaf li l-konvenut ma kellux *safe* fil-hanut, l-attur qal li s-*safe* seta' ghamlu fil-bank li kellu quddiemu. Fil-parti fejn jidhlu l-klijenti jaccetta li ma kienx jidher li hemm *safe*, pero' l-attur qal li ma jafx kellux partijiet ohra l-hanut. Huwa kkonferma li kien midhla tan-negozi tad-deheb ghaliex il-familja ta' martu kienu f'dan il-mestier. L-attur ikkonferma li, fid-diversi drabi li dahal fil-hanut ta' Triq Nofsinhar, qatt ma ra *safe*. Jaf li l-hanut m'ghandux sular fuqu, pero' ma jafx x'hemm fl-ambjent ta' wara l-hanut.

8. L-attur iddikjara li dan ic-curkett kien assikurat ma' Allcare Insurance bhala agent tal-Mapfre Middlesea plc, ghal €16,000. Il-valur zammu daqstant baxx ghax ma felahx ihallas *premium* ghal valur oghla, u mhux ghax il-prezz tac-curkett verament kien daqstant baxx. Mistoqsi jekk kienx ta certifikat dwar dan ic-curkett lill-assikuratur, l-attur wiegeb fl-affermattiv ghalkemm qal li kien assikura l-gid kollettivament¹⁶, u li dak iz-zmien il-prezz tac-curkett kien ferm aktar baxx.

¹⁴ Fol. 246 sa 248

¹⁵ Fol. 245

¹⁶ Fol. 275 sa 282

9. Ikompli jghid l-attur in kontroezami¹⁷ li kien ipprezuma li l-konvenut kellu kopertura assikurattiva, ghaliex meta tah il-kundizzjonijiet fil-karta li l-konvenut iffirma, ma kienx hemm miktub li ma kienx hemm assikurazzjoni, u l-konvenut kien iffirmaha. Qatt ma qallu li ma kienx kopert b'polza ta' assikurazzjoni u l-attur qatt ma staqsieh appozitament jekk kienx hekk kopert. Huwa ppuntwalizza li minghand il-konvenut qed jistenna d-differenza bejn €28,000 u kemm ircieva minghand l-assikurazzjoni, minkejja li c-curkett kien jiswa €37,969. L-attur spjega li pprezuma li dan ic-curkett tieghu kien ser ikun kopert bl-assikurazzjoni tal-hanut tal-konvenut, ghax jaf li dawn it-tip ta' hwienet ikollhom assikurazzjoni apposta li tkopri l-istock kif ikun qed jinbidel. Il-valur ghall-assikurazzjoni kien il-valur stmat bih fil-qasma tal-wirt, u ma sarx certifikat ta' valutazzjoni separat meta kien assikurat. Fl-istima tal-wirt kien stmat li jiswa LM6,500, filwaqt li meta kien assikurat fil-25 ta' Meju 2011, inghata valur ta' €15,140.93.

10. Dwar kif jistenna li l-konvenut izomm dan ic-curkett, l-attur qal li kellu jiehu hsiebu kif kien jiehu hsieb hwejgu – hekk, il-kaxxa tal-flus tieghu kienet imwahrha mal-hajt mhux imhollija fil-vetrina bil-lejl, meta huwa ma kienx fil-hanut, kif ghamel b'dan ic-curkett. Dwar l-irkanti, qal li hu ma attendiex imma halla f'idejn l-irkantatur Gingell Littlejohn – meta staqsieh inbieghx ic-curkett, dan qal li hadd ma wera interess fih.

11. Dwar il-komunikazzjonijiet tieghu mal-pulizija, l-attur qal li kien cempel hu lill-ispettur Grech tal-Ghassa tal-Belt biex jaghtih informazzjoni li kienet waslitlu bit-tir li jghinu jsolvi l-kaz, filwaqt li l-ispettur Mercieca tac-CID kien baghat ghall-attur biex ikellmu. Lill-ispettur Grech qallu li sema' li min seraq id-deheb mill-hanut tal-konvenut, kellu konnessjoni mal-Belt jew mal-Furjana, u li mar ibiegh dak li seraq b'vann barra l-Belt ghand gojjellier. Lill-ispettur Mercieca tennielu l-istess diskors, u li dan li seraq jimxi mhattab, kellu vann aktarx abjad. Qal li min tah it-taghrif rabtu li ma jikxfux mal-pulizija, u kien ghalhekk li lill-pulizija ma tahomx aktar dettalji imma trufijiet biss. L-attur ikkonferma li t-taghrif kien tahulu Charles Azzopardi ta' Azzopardi Jewellers, li jigi kugin ta' martu. L-attur accetta li, bhala tabib, dahal f'kull dar il-Furjana, il-Hamrun u l-Belt, pero' qal li ma kienx jaf li Glen Debattsta kien joqghod il-Furjana. Huwa ddikjara wkoll li Charles Azzopardi kellu l-cameras fil-hanut tieghu.

¹⁷ Ara xiehda, 19.1.2016, fol. 254 sa 274

12. Dwar il-hlas mill-assikurazzjoni, l-attur qal li rcieva ftit aktar minn €16,000, pero' jrid jigbor kollox ghaliex id-differenza tehodhom l-assikurazzjoni. Il-hlas ircevieh ftit granet wara 22 ta' Frar 2012.

13. Fl-ahhar stadju tal-kawza¹⁸, l-attur, ukoll in kontro-ezami, kkonferma li l-karta li l-konvenut iffirmalu meta kkonsejja c-curkett kien preparaha hu. L-attur iddikjara li l-konvenut ma kellux bzonn permess, jew konferma, minghandu biex ibiegh ic-curkett bi prezz oghla minn €28,000. Skond l-attur, il-ftehim kien biss dak li kien hemm miktub f'din il-karta tal-konsenja, u ma kien hemm xejn aktar miftiehem, pero' kieku l-konvenut talbu hlas talli zammlu ghandu c-curkett, kien ihallsu.

14. L-attur ressaq b'xhud tieghu lil Miriam Milencovich¹⁹, ga impjegata mal-Mediterranean Diamonds Ltd, li gharrfet il-firma taghha fuq l-istima tal-valur tac-curkett. Qalet li din l-istima kien ghamilha l-imghallem taghha Vincent Gatt, ghax kienet stima qawwija. Il-prezz moghti kien ekwivalenti ghall-prezz tal-vevtrina. Id-decizjoni finali kien ghamilha l-imghallem taghha. Il-kejl haditu hi. Qalet li ghamlet 31 sena tahdem fil-qasam tad-djamanti, pero' meta d-djamat jaqbez karat wiehed, l-istima kien jaghmilha l-imghallem taghha u mhux hi. L-istima hija determinata mill-kobor, kulur, kwalita' u qtugh tad-djamant. Id-djamant ma kienx pur. Bit-tnaqqis tal-VAT u tal-iskont, il-prezz jonqos b'erbghin fil-mija (40%). Mistoqsija jekk il-valur zdiehx jew naqas f'hames snin, wiegbet li meta xehdet, in-nies kienu qed ifittxu d-djamanti puri, u li ma setghetx twiegeb minghajr ir-rapport appozitu tal-valur tad-djamanti li johrog mill-Belgu.

15. Vincent Gatt²⁰, qal li huwa gojjellier, u li kien ilu f'dan il-mestier 45 sena bhala *diamond cutter*. Ic-curkett ftakru, u kkummenta li kellu daqs li ma nesiehx – id-djamant kien genwin. Il-prezzijiet huma stabbiliti internazzjonalment. Il-piz tieghu kien 4.05, bi *clarity* ta' "*very slight inclusion*", cioe' kellu xi haga li tidher bil-lenti, u l-kulur kien safrani mhux abjad. Il-qatgha kienet "*round brilliant*".

16. Meta xehed minn jeddu l-konvenut²¹, huwa qal li ghandu hanut tal-antikitajiet minn fejn ibiegh antikitajiet u gojjelli, u li kien ilu armat b'dan in-negozju 35 sena. Fis-sena 1987 kien fetah hanut

¹⁸ Ara xiehd, a 1.11.2022, fol. 442 sa 449

¹⁹ Ara xiehd, a 28.5.2012, fol. 42 sa 44

²⁰ Ara xiehd, a 5.2.2013, fol. 65A sa 66

²¹ Ara xiehd, a 21.5.2013, fol. 72A *et seq.*

tad-deheb fi Sliema Road, San Gwann, u mbaghad mexa ghal hanut iehor Pjazza Helsien, Valletta u sussegwentement ghal 85, Triq Nofinhar, Valletta. Qal li lill-attur kien ilu jafu bejn wiehed u iehor mis-sena 1998, u kien mar fil-hanut tieghu bhala negozjant tal-antikitajiet. Kien imur ghandu tal-anqas darbtejn fil-gimgha, b'kaxxi tal-kartun mimlijiet antikitajiet. Kienu jaghmlu hafna negozju bejniethom, kemm bi flus kontanti u anke b'cekkijiet. Jaf li kien ibiegh anke lil haddiehor. Gieli halla oggetti mieghu biex ibieghhomlu. Darba hallielu c-curkett mertu ta' din il-kawza, u hallieh ghandu ghal tlieta jew erba' xhur, pero' l-prezz kien gholi ghal curkett bi djamanta mhux ta' kwalita' tajba u lanqas ta' kulur tajieb. Kien qed jitlob tieghu bejn €32,000 u €35,000. Ma xtrah hadd u l-attur kien hadu lura. Xi seba' xhur wara li mexa ghall-hanut ta' Triq Nofsinhar, l-attur rega' hadlu dan ic-curkett pero' l-konvenut kwazi irrifjuta li jaccettah, u jpoggih ghall-bejgh, ghax il-prezz kien gholi wisq. Hemmhekk, l-attur qallu li kellu bzonn il-flus u li kien jaccetta li jircievi €28,000 tieghu. Il-konvenut ikkonferma li ffirmat r-ricevuta "*on consignment*" f'dik l-okkazzjoni. Il-konvenut qal li kien talbu certifikat ta' kemm jiswa, imma l-attur ma tahx certifikati. B'riferenza ghall-istima ezibita mill-attur, il-konvenut ippuntwalizza li dan ic-curkett ma kienx tad-deheb abjad imma tad-deheb isfar. Skond il-konvenut, id-djamant ta' dan ic-curkett kien ta' kwalita' inferjuri, maqtugh stil antik, li illum ma hawnx domanda ghalih fis-suq, u li bhalu jinbieghu internazzjonalment ghal prezzijiet ferm aktar baxxi.²² Dwar il-hanut tieghu, qal li dan kien zghir hafna, erba' piedi u nofs bi tnax-il pied kollox. Qal li kien gharraf lill-attur li la kellu *safe* u lanqas assikurazzjoni, u li t-tabib ma sabx diffikulta', anzi serrahlu rasu li hu kellu assikurazzjoni. Il-konvenut qal li kellu biss kaxxa fil-hajt fejn izomm il-flus. Kien fittex assikurazzjoni ghall-hanut tieghu, imma dejjem irrifjutaw li jassikurawlu l-hanut u n-negozju. Dwar is-serqa, il-konvenut qal li l-hallelin dahlu mill-mahzen tal-hanut tal-kafe' li jmiss mieghu. Dan il-hanut ma kellux *alarm*. Nizlu fil-kantina, zgassaw bieb u qalghu gebel biex gew ezatt gol-vetrina tieghu. Billi ma kissru xejn, is-sensors u l-*alarm* tieghu ma daqqewx. Kissru hgiega rqiqqa u l-oggetti waqghu ghalfejn kienu l-hallelin. Safejn jaf il-konvenut, certu Glen Debattista kien biegh dan ic-curkett lil George Tabone tal-Gram Jewellers.

17. In kontroezami²³, il-konvenut iddikjara li kien jixtri gojjellerija *online* minn barra minn Malta. Gieli anke xtralu l-attur,

²² Fol. 73 sa 78

²³ Ara xiehda, 16.10.2013, fol. 187A sa 187H

jew l-attur xtara ghalih u mbaghad bieghhom lill-konvenut. F'xoghlu, qatt ma ppolixja djamanti imma ssettjahom hafna drabi. Qal li *l-brilliant cut* modern jiswa aktar minn dak antik, minn terz sa nofs il-valur. Ic-certifikat jekk dan id-djamant kienx genwin qatt ma rah. L-attur urieh certifikat li kien gab mill-Amerka, moghti lilu bit-taghrif li ta huwa stess. Ic-certifikat li urieh l-attur kien jaqbel mal-qies tad-djamant imma mhux mal-kulur u l-karatteristici l-ohra tac-curkett. Il-karat kien ftit aktar minn erbgha, imma kellu hafna *inclusions*. Skond hu, l-iskeda pprezentata mir-rapprezentant ta' Mediterreanean Diamonds ma tirriflettix ic-curkett in kwistjoni. Dan ic-curkett kien rah imma ma ezaminahx, ghax ma kienx ser jixtrih huwa stess. Poggieh fil-vetrina biex jaghmel pjacir lill-attur, ghalkemm issopona li hadd ma kien ser jixtrih bil-prezz li ried tieghu l-attur. Skond il-konvenut, kien jiswa madwar LM6000 jew LM7000, kif stmawh l-assikuraturi tal-attur. Jghid li *r-ricevuta* li ffirmata lill-attur, u li l-attur ezibixxa mal-att promotur, kienet bhar-ricevuti li l-attur kien jitolbu jiffirma biex ikollu prova li hallielu l-oggett, pero' l-prezz indikat fuqu ma kienx tah hu, imma l-attur innifsu ghax daqshekk ried tieghu. Kompla jghid li, kieku mar klijent biex jistaqsi dwar dan ic-curkett, kien jghidu li sid ic-curkett ried €28,000 tieghu, imma li fil-fehma tieghu ma kienx jiswiehom. Il-konvenut qal li l-attur kien qallu li kellu bzonn il-flus ghax ibnu kien qed jidhol fid-djun; u li hu kien iqieghed l-oggetti li jhallulu n-nies ghall-bejgh mal-oggetti tieghu, fil-vetrini. Dwar *is-safes*, il-konvenut qal li kellu esperjenza qarsa barra minn Malta bis-*safes*, meta kien juzahom, u dahlu jisirquh, rabtuh u dahlu fuqu bl-armi, u ghalhekk baqa' jibza' minnhom. Dak iz-zmien, l-attur kien jaf li l-ambjent madwar il-hanut kien dizabitat minhabba x-xoghlijiet li kienu qed isiru fuq is-sit tat-Teatru Rjal, pero' pulizija jduru kien ikun hemm, u l-attur kien jaf ukoll li l-konvenut la kien assikurat u lanqas kellu *safe*.

18. Dwar kif sehhet is-serqa, il-konvenut qal li l-hallelin dahlu mill-fond adjacenti, li huwa ristorante, nizlu fil-kantina tieghu, qalghu zewg gebliet u gew fil-vetrina fejn kien hemm id-deheb u d-djamanti. Wara s-serqa, ghamel pjanca tal-hadid tidher, bil-pontijiet, fuq dik in-naha, u zied *alarm* fil-basement, *sensor*, izjed *contacts* u affarijiet simili. Skond il-konvenut, l-attur huwa persuna metikoluza hafna. Kien staqsa hu jekk il-konvenut kienx kopert b'assikurazzjoni, u dan qallu li ma kienx. Kien imur ghand il-konvenut xi darbtejn fil-gimgha, u jaghmel bejn kwarta u nofs siegha ghandu. Dwar dan ic-curkett, l-attur kien infurmah li hu kien assikurah. Dwar il-kwalita' tad-djamant, il-konvenut qal li ma jifhimx tant fir-*Rapaport* ghax hu l-aktar li jinnegozja huwa fl-antikitajiet, pero', skond hu, dan id-

djamant ma kienx tal-kwalita' VS1, ghaliex l-*inclusions* li kellu dan id-djamant kienu jidhru bl-ghajn mhux bil-lenti biss. Kellha l-*carbon* ukoll. Il-konvenut qal li ma jafx fejn spicca c-curkett, u li ma regax rah wara s-serqa, ghalkemm il-pulizija kienu qalulu li kien xtrah George tal-Gram. Mitlub jaghti elenku ta' x'kellu fil-hanut li nsteraq, qal li kien tah lill-pulizija, u li kien ser jezibih ukoll fl-atti. Dwar il-provenjenza taghhom, qal li ma kellux taghrif.

19. Kien pprezentat bi prova l-*proces-verbal* numru 452/12 redatt mill-Magistrat tal-Ghassa Dr. Francesco Depasquale li nghalaq fit-18 ta' Meju 2012, u dan dwar is-serq bi sgass minn Pjazza Traders Ltd, Triq Nofinshar, Valletta minn fejn insterqu gojjelli b'valur li jaqbez €500,000 nhar it-8 ta' Awissu 2011.²⁴ Minn dawn l-atti, jirrizulta li l-konvenut kien indika lil certu Brian Degiorgio bhala persuna suspettuza li kien mar darbtejn fil-hanut tieghu fil-jiem qabel is-serqa, li kien arrestat bhala suspettat, pero' sussegwentement irrizulta li ma kellux involviment.

20. Il-konvenut ressaq b'xhud tieghu lir-rapprezentant ta' Mapfre Middlesea plc²⁵, li pprezenta certifikat mahrug minn Mediterreanean Diamonds tas-sena 2007 dwar dan ic-curkett, b'valur ta' LM16,300²⁶. Il-polza²⁷ saret fis-sena 2000, pero' ma setax jiddikjara meta zdied dan ic-curkett. Ir-rapprezentant sab indikat valur iehor ta' LM5,600 ghal dan ic-curkett. L-attur ghamel talba ghall-hlas²⁸ fid-9 ta' Awissu 2011, u l-hlas sar fl-14 ta' Frar 2012 fis-somma ta' €15,140.93 lill-attur. Din is-somma kienet is-somma assikurata ghar-rigward ta' dan ic-curkett. Dan il-hlas sar b'surroga²⁹ tad-drittijiet favur l-assikuratrici, u safejn taf hi, din il-kawza kienet ghadha ma bdietx sa dakinhar tal-hlas u kellha ssir il-kawza ghall-intier, mill-attur u l-kumpanija assikuratrici. Dwar dan pero' ma sarx ftehim bil-kitba bejnu u l-kumpanija assikuratrici, u x-xhud ma baqax responsabbli mill-kaz u allura ma kienx f'qaghda jghid x'gara wara.

21. Clive Cachia³⁰, in rappresentanza ta' Mapfre Middlesea plc, kompli jixhed li huwa ppuntwalizza li l-valutazzjoni tal-Mediterreanean Daimonds kienet mghoddija lill-assikurazzjoni meta

²⁴ Fol. 81 sa 186

²⁵ Ara xiehda ta' Clive Cachia, 25.4.2016, fol. 293 sa 309

²⁶ Fol. 313

²⁷ Fol. 314 sa 318

²⁸ Fol. 310 sa 311

²⁹ Fol. 319

³⁰ Ara xiehda, 21.6.2016, fol. 337 sa 344

saret it-talba għall-hlas f'Awissu 2011, jew wara. Originarjament, ic-curkett kien assikurat b'valur ta' LM5600. Fis-sena 2003, dan għola għal LM6500 minghajr prova dokumentarja dwar zieda fil-valur. Meta bdiet il-polza għida ma' Allcare, il-valutazzjoni mressqa għal dan ic-curkett saret minn C. Azzopardi. Spjega wkoll li l-inizjali BD ifissru "*Brilliant Diamond*". Ix-xhud qal li kellu konferma li l-ftehim mal-attur kien li jkompli bil-kawza wahdu għall-ammont shih, u mbagħad jirrimborsa lil Mapfre Middlesea plc s-somma li lahqet hallsitu taht il-polza. Dan l-arrangament kien verbali.

22. Fl-istadju tal-provi dwar l-eccezzjoni ulterjuri tal-karenza ta' interess, l-attur ressaq ukoll b'xhud tieghu lid-difensur tieghu Dr. Joseph Schembri³¹ u lil Patrick Muscat³². L-avukat Schembri kkonferma li kien ta' parir lill-attur jagħmel talba għal hlas taht il-polza ta' assikurazzjoni li kellu mal-Mapfre Middlesea plc, u li jfittex għad-differenza billi l-assikurazzjoni kienet fuq valur anqas mill-valur tac-curkett. In kontroezami, qal li li l-attur kompli l-kawza wahdu anke wara li thallas għaliex, f'dak l-istadju, il-kumpanija assikuratrici ma setgħetx tidhol fil-kawza bħala attur. Ma sar ebda arrangament f'dan is-sens bil-miktub, għaliex il-kumpanija fdat lill-attur. Patrick Muscat, *Chief Officer* tal-Mapfre Middlesea plc, ikkonferma li kienet saret surroga tad-drittijiet mal-hlas mill-kumpanija assikuratrici lill-attrici, għar-rigward tas-somma hekk imħallsa minnha in konnessjoni mas-serqa tac-curkett. L-atturi kienu nfurmawhom bil-kawza, u anke kienu jagħgornawhom dwar il-progress tagħha. Is-surroga kienet limitata għas-somma ta' €15,140.93 mħallsa mill-kumpanija assikuratrici. Ix-xhud ma kienx jaf jispjega għalxhiex dan l-arrangament fuq il-kawza bejn il-kumpanija, u l-atturi, ma giex inkluz fil-ftehim ta' surroga ta' drittijiet, u kkonceda li dan l-arrangament filfatt intlaħaq wara li saret is-surroga, u mhux qabel jew mas-surroga. Huwa lanqas ma kien jaf jispjega għalxhiex il-kumpanija ma ppruvatx tintervjeni fil-kawza; u kellu impressjoni li din il-kawza infetħet wara li sar il-hlas.

23. In atti kienu ukoll prezentati kopja tas-sentenzi mogħtija mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bħala Qorti ta' Gudikatura Kriminali³³, u mill-Qorti tal-Appell Kriminali³⁴, fil-kaz **Il-Pulizija vs Vincent Abela**, rigwardanti din is-serqa, li permezz tagħhom Vincent Abela kien liberat mill-imputazzjonijiet li laqa' għandu jew xtara

³¹ Ara xiehda, 28.11.2016, fol. 357 sa 359

³² Ara xiehda, 28.11.2016, fol.360 sa 369

³³ Fol. 321 *et seq.*

³⁴ Fol. 328 *et seq.*

oggetti misruqa minghand il-konvenut fis-serqa li sehhet fil-bidu ta' Awissu 2011.

24. Il-konvenut ressaq ukoll b'xhud tieghu lill-perit Richard Aquilina, li kien tqabbad mill-Magistrat Inkwirenti li kien qed imexxi l-inkjesta fuq din is-serqa mill-hanut tal-konvenut. Huwa kien ghamel skizz tal-hanut. Qal li l-hanut jikkonsisti f'kamra wahda, zghira, 10 piedi bi 15 jew 20 pied fond. Kellu l-vejrini mal-gnub, quddiem u wara. L-ewwel vetrina kien sabha spustjata 'l barra wara s-serqa. Kienet saret ticrita fil-hajt tal-genb fid-dahar tal-vejrini. Dan id-dahar kien tal-*plywood*. L-iskecc qal li ghamlu f'ghaxar minuti biex ra kulma kien hemm fil-hanut. Fuq in-naha tal-lemin kien hemm qisu passagg b'entratura zghira, li kien maghluq b'bieb tal-hadid. Bejn dan il-hanut u l-hanut ta' magenbu fil-kantuniera kien hemm appogg shih, u biex saret is-serqa inqalghu l-gebel mill-hajt divizorju. Meta nqalghu l-knaten, iccarrat id-dahar tal-*plywood* u b'hekk infethet minn wara l-vejrini tal-lemin. Il-perit ma mmarkax u ma ftakarx li kien hemm bank zghir fuq in-naha ta' gewwa tal-hanut, ghalkemm meta gie muri ritratt abjad u iswed, qal li seta' kien hemm bank zghir fuq gewwa.

25. B'zieda ma' dawn il-provi, minn dawk imressqa fil-kawza **Alfred Borg pro et noe vs Glen Debattista et** (Rik. Gur. Nru. 870/2012NC), illum ceduta, irrizulta li:

(i) b'sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali moghtija fit-30 ta' Lulju 2012, Glen Debattista, Carmel Hartley u Ryan Debattista instabu hatja, fuq ammissjoni taghhom stess, li wettqu s-serqa mill-hanut tal-konvenut bejn 6 u 8 ta' Awissu 2011, fost serq iehor, u nghataw kundanni ta' prigunerija effettiva³⁵. Din kienet konfermata mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-9 ta' Novembru 2017³⁶;

(ii) George Tabone f'ismu proprju u ghan-nom tal-kumpanniji Gram Holdings Limited, Gram Jewellers Limited u Gram Collections Limited, u Vincent Abela, dejjem cahdu li rcevw ghandhom xi oggetti misruqa mill-hanut tal-konvenut odjern f'din is-serqa;

(iii) l-ewwel taghrif dwar min seta' wettaq is-serqa inghata lill-ispettur Joseph Mercieca minn prigunier, certu Matthew Portelli, li

³⁵ Fol. 8 sa 10 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

³⁶ Ara xiehda ta' Glen Debattista, fol. 247 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

kien sar jaf bid-dettalji minghand Carmel Hartley li kien ukoll prigionier f'dak iz-zmien. Kemm Hartley u anke Glen Debattista u Ryan Debattista ammettew l-involvement taghhom. Dawn kienu indikaw li d-deheb misruq kienu bieghuh lil Vincent Abela, u lil George Tabone. Glen Debattista kien semma wkoll li kien ipprova jbiegh sehmu mis-serqa lil Azzopardi Jewellers, fil-Westin Dragonara, San Giljan, fejn tkellem ma' certu Charles Azzopardi li kien gharaf curkett partikolari, li kien immarkat €39,000 ghall-bejgh, bhala appartenenti lil kuginuh Dr. Charles Delicata³⁷. L-ispettur kien ga mgharraf mill-konvenut Borg dwar dan ic-curkett, u fuq hekk kien kellimhom ukoll l-attur. Fi kliem l-ispettur, *"dan kien tani x'jifhem li kien jaf hafna fuq dan il-kaz, pero' beda jtini hafna trufijiet li ma bdewx ituni indikazzjonijiet ta' din il-persuna, beda jghidli persuna mill-Furjana, issa wara sirt naf li, Glen Debattista jien nafu minn Ta' Sliema ghalkemm sirt naf li hu Furjaniz, pero' ma tanix indikazzjoni, jigifieri beda jsemmili vann griz, u hallieni daqshekk, jigifieri jien wara sirt naf illi kien hemm dan l-incident minghand Glen Debattista kien ipprova jbiegh l-affarijiet lil kuginuh, sa dak il-punt kont ghadni ma nafx. Jien lis-Sur Charles Azzopardi kont kellimtu, kont bghatt ghalih infatti dakinhar li kien semmihuli, Glen Debattista nnifsu fit-28 ta' Gunju u kien ikkonfermali, filfatt dak li qalli s-sur Debattista"*³⁸;

(iv) L-ispettur Mercieca xehed ukoll li, skond Glen Debattista, it-tentattiv ta' bejgh lil Azzopardi sar bejn id-data tas-serqa u l-ahhar ta' Awissu 2011, pero' huwa sar jaf b'dan fit-28 ta' Gunju 2012 minghand Debattista, u dakinhar stess kellem lil Azzopardi li kkonferma;

(v) L-ispettur James Grech xehed li, gimghat jew xhur wara s-serqa, l-attur kien ikkunttatjah u qallu li l-oggetti misruqa kienu ghand ragel jimxi mhattab, mill-Furjana, li kien isuq Kia Sedona griza; pero' din l-informazzjoni ma wasslitu mkien, u wasal ghalih biss fuq din is-serqa fil-kors ta' investigazzjoni ohra³⁹;

(vi) L-ispettur Grech ikkonferma li kienu waqqfu t-tieni stqarrija ta' Glen Debattista ghal xi tlett kwarti, sakemm tkellmu ma' Charles Azzopardi li kellu hanut tad-deheb fil-Westin Dragonara, ghaliex ghandu kienu marru l-ewwel biex ibieghu l-oggetti misruqa. Marru

³⁷ Ix-xhud bi zball iddikjara li l-kunjom kien "Galea" pero' wara kkorega l-izball, ara fol. 261 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

³⁸ Fol. 107 sa 108 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

³⁹ Fol. 126 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

ghandu bil-Kia Sedona, u dan kien indikalhom li kien hemm xi oggett ta' kuginuh, u dan l-oggett kien ghadu bit-tabella tal-prezz⁴⁰;

(vii) l-oggetti misruqa qatt ma nstabu;

(viii) dwar ic-curkett in kwistjoni, u kif dan kien ingharaf minn sid hanut tad-deheb f'San Giljan, Carmel Hartley qal li "*Glen kien hadni mieghu d-Dragonata ta' San Giljan gewwa hanut Azzopardi Jewellery. Jien lanqas kont nafli jezisti dak il-hanut. Glen kien nizel b'basket iccattjat biex ma jaghtix fil-ghajn x'ghandu fil-basket. Lili qalli biex nistennih fil-vann u wara xi zewg minuti gie lura, tela' fil-vann u qalli ha nistennew lil huh jew lit-tifel ghax min ried jixtri ma kienx hemm. Glen ma kellux gojjellerija minn tieghu dakinhar biex ibieghha. Wara xi ghaxar minuti nistennew dakinhar gie wiehed b'karoza moderna ma' genbna nizel u dahal fil-hanut u Glen dahal warajh. Wara hames minuti gie Glen lura lejn il-vann u qalli li curkett minn dawk li wrieh Solitaire meta urihulu qallu li dak kien ta' xi kugin tieghu ta' sid il-hanut voldiri u li suppost kien ghal bejgh ghand il-hanut misruq dak li konna dhalna fih u qallu wkoll li dawk id-dehebijiet li kellu joqghod attent biex ibieghhom ghax ghandhom ir-ritratti taghhom il-Pulizija u qeghdin iqassmu minnhom lil hwienet tad-deheb*"⁴¹. Dwar dan ic-curkett, qal li jiftakru "*uniku kbir*"⁴²;

(ix) Glen Debattista kkonferma li kien mar b'xi oggetti misruqa ghand Charles Azzopardi, u li dan kien semma li magghom kien hemm curkett *solitaire* li qal li kien ta' kuginuh, certu tabib Delicata, u li kien jiswa €39,000⁴³;

(x) dwar it-taghrif li kellu l-attur, u li ghazel li jaghti lill-pulizija, l-ispettur Mercieca qal "*Jiena fhimt li kien jaf ezatti min kienet il-persuna li marret tbiegh dan ic-curkett inkluz ic-curkett tieghu gewwa din il-gojjellerija partikolari San Giljan jekk mhux sejjer zball Azzopardi Jewellery ... Pero' ma nafx ghal xhiex kienet ir-raguni illi ma riedx jizvela l-identita' tal-persuna in kwistjoni ghax il-gojjellerija, tal-gojjellerija kienu jafu min hu Glen Debattista jigifieri nimmagina ma rridx nispekula jew inkun, imma anke minn kliemu jien hadtha li kien jaf min hi l-persuna ... U dan ma wasalniex ghalih through it-Tabib Delicata wasalna ghalha biex insolvu dan il-kaz through haddiehor*"⁴⁴;

⁴⁰ Fol. 136 sa 137 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴¹ Fol 180 u 190 sa 192 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴² Fol. 192 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴³ Fol. 250 u 251 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴⁴ Fol. 263 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

(xi) Charles Azzopardi⁴⁵ kkonferma li kien jaf b'dan ic-curkett, li ghalih kien jiswa aktar minn LM10,000 ghalkemm ma ftakarx dettalji precizi dwaru ghax kien ghadda z-zmien, u l-attur gieli hallih ghandu kemm biex izommulu sakemm ikun imsiefer, u anke biex jipprova jbieghhulu. Meta mar jipprova jbieghlu mid-deheb misruq Glen Debattista, kien hemm prezenti Emanuel Azzopardi u Noel Azzopardi. Lil Debattista ma kienx jafu, pero' kien rah darba qabel meta mar ghandu jipprova jbieghlu oggetti ohra pero' ma xtarax. Kien Azzopardi li semma c-curkett tal-attur lil Debattista. Hu gharraf b'kollox mill-ewwel lill-attur u cemplu anonimi lill-pulizija. L-attur f'dik l-okkazjoni ntweru l-filmat tas-sigurta' dwar dan li kien gara fil-hanut;

(xii) il-konvenut ikkonferma li l-margini ta' qligh fuq deheb antik huwa bejn 30% u 40%, u li l-prezz li jkun immarkat bih l-oggett ikun oghla mill-prezz reali b'daqstant biex il-venditur ikollu fejn jinnegozja⁴⁶, u li l-attur qatt ma qallu x'kien sar jaf minghand Charles Azzopardi wara s-serqa. Skond il-konvenut, il-valur reali tac-curkett kien bejn LM7000 u LM8000⁴⁷;

(xiii) hu l-attrici Emanuel Azzopardi⁴⁸ xehed li huwa wkoll kien gojjellier bil-hanut fi Triq Zakkarija, il-Belt Valletta, u li nzerta kien fil-hanut ta' kuginuh Charles Azzopardi d-Dragonara, meta dahal fil-hanut u kellem lil kuginuh terz li offrielu oggetti ghall-bejgh. Emanuel Azzopardi ma kienx involut fid-diskursata. Sussegwentement, Charles Azzopardi qallu li kellu sospett li dawh l-oggetti kienu jinkludu c-curkett tal-atturi, u urieh il-filmat tas-sigurta' dwar id-diskursata li ma tantx seta' jaghraf car minnu. Immedjatament wara, tkellmu mal-attur dwar dak li gara, u dan kollu sehh jiem biss wara s-serqa;

(xiv) gie pprezentat il-filmat tas-sigurta' fil-hanut ta' Charles Azzopardi San Giljan, riferibbli ghall-24 ta' Awissu 2011 meta Glen Debattista mar joffrilu ghall-bejgh id-deheb misruq mill-hanut tal-konvenju odjern, li Charles Azzopardi ghadda lill-pulizija fuq talba taghhom stess fit-28 ta' Gunju 2022⁴⁹;

⁴⁵ Fol. 266 sa 275 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴⁶ Fol. 303 sa 304 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴⁷ Fol. 306 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴⁸ Fol. 393 sa 410 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁴⁹ Ara fol. 414 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC, pero' c-CD ezibit huwa nieqes mill-atti, fol. 416 u fol. 422

(xv) Charles Azzopardi ddikjara car li l-attur ra dan il-filmat dakinhar stess li ttiehed, fl-24 ta' Awissu 2011⁵⁰, u dakinhar stess l-attur cempel b'mod anonimu lill-pulizija u tahom dettalji tal-akkadut⁵¹ minghajr ma tahom dettalji ta' fejn sehh jew li kellhom filmat tas-sigurta' dwar dak li sehh;

(xvi) Emanuel Azzopardi⁵², hu l-attrici, xehed ukoll li originarjament ic-curkett in kwistjoni gie mahdum minn misluta, u ommhom kellha l-par shih. Misluta minnhom messet lilu, u ohra lill-attrici. Ic-crieket li hargu minnhom kienu ghalhekk tal-istess qies u piz. Il-kjarezza taghhom kienet ukoll l-istess. Eventwalment, tkellem mal-konvenut odjern, u rega' xehed⁵³. Qal li, wara li vverifika, sab li hu kien stmahom LM6000 'il wahda meta qasmu bejn l-ahwa, u tieghu bieghha bhala curkett €18,000 ghall-habta tas-sena 2010 meta l-prezz kien €15,000⁵⁴. Id-djamant kien ftit anqas minn erba' karati, kulur ma kienx abjad imma isfar ta' kwalita' gholja, u nadif minn gewwa b'qatgha perfetta. Kellu forma tonda ta' kwalita' F. Skond ix-xhud, il-valur moghti ta' LM16,000 kien eccessiv u l-istess jekk kien offrut ghall-bejgh bi prezz ta' €38,000, ghalkemm iddikjara li d-deskrizzjoni moghtija lill-brillant fil-valutazzjoni tal-Mediterranean Diamonds (bi kwalita' K) kienet korretta⁵⁵.

Ikkunsidrat ukoll li:

26. Il-punt tat-tluq f' dan l-istadju huwa l-mertu determinat mill-Qorti tal-Appell bis-sentenza parzjali taghha dwar l-interess guridiku tal-atturi f' din il-kawza, wara li rcevew b'surroga minghand Mapfre Middlesea plc il-hlas ta' €15,140.19 fl-14 ta' Frar 2012, cioe hames xhur wara li bdiet din il-kawza. Din il-Qorti, f' dan l-istadju, ser tqis u tiddeciedi dwar it-talbiet attrici limitatament ghad-differenza bejn is-somma ta' €37,969 indikata fit-talbiet, u l-hlas ga ricevut mill-atturi ta' €15,140.19, cioe €22,828.81 (tnejn u ghoxrin elf tmien mija u tmienja u ghoxrin Ewro u wiehed u tmenin centezmu).

27. Oltre dan, kif spjegat fid-dettall aktar 'il fuq⁵⁶, minn jeddu u bil-gurament, l-attur iddikjara fix-xiehda tieghu li l-pretensjoni attrici f' dak l-istadju kienet limitata ghad-differenza bejn is-somma li

⁵⁰ Fol. 429 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁵¹ Fol. 419 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁵² Fol. 403 sa 410 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁵³ Ara fol. 438 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁵⁴ Fol. 439 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁵⁵ Fol. 443 fl-atti tal-kawza numru 870/12NC

⁵⁶ Ara para. 9 ta' din is-Sentenza

recevew minghand l-assikuraturi tac-curkett, u l-ammont ta' tmienja u ghoxrin elf Ewro (€28,000) rapprezentanti l-valur moghti lic-curkett fil-kuntrattazzjoni li huwa ghamel mal-konvenut. Dana allura jfisser li d-danni pretizi mill-atturi, fit-talbiet fl-att promotur u safejn baqaghlhom interess dwarhom, ekwivalenti ghall-“ *parti tal-valur tac-curkett li baqghu ma thallsux ghalha mill-assikuratur*”⁵⁷, jammontaw ghal €12,859.81 (tnax-il elf tmien mija u disgha u hamsin Ewro u wiehed u tmenin centezmu).

28. Stabbiliti ghalhekk il-parametri tat-talbiet attrici llum, f'termini ta' flus, din il-Qorti ser tghaddi biex tqis jekk jirrizultawx l-estremi tal-azzjoni tentata mill-atturi. Ghall-kompletezza, din il-Qorti ser tichad it-tieni eccezzjoni mqajjma mill-konvenut dwar il-vizzju tal-kuntrattazzjoni bil-kawza illecita billi la tressqu provi f'dan ir-rigward, u lanqas sar l-icken accenn ghal din id-difiza fis-sottomissjonijiet finali estensivi li ressaq il-konvenut fl-ahhar stadju ta' din il-kawza.

29. Filwaqt li l-atturi jinsistu li r-relazzjoni guridika taghhom mal-konvenut kienet wahda ta' depozitu, il-konvenut jishaq li dan ma kienx il-kaz, u li huwa agixxa ta' kummercjant kummissjonant, fit-termini tal-**art. 96** *et seq.* tal-Kodici tal-Kummerc.

30. M'hemmx kwistjoni li l-konvenut jissodisfa d-definizzjoni ta' “*kummercjant*” moghtija fl-**art. 4** tal-Kodici tal-Kummerc, u li l-atti ta' kummerc tieghu jaqghu fil-parametri tal-paragrafu (a) tal-**art. 5** tal-istess Kodici. Irrizulta wkoll li l-attur Dr. Charles Delicata kellu relazzjoni twila tlettax-il sena mal-konvenut, li kienet tinvolvi negozju f'antikitajiet u oggetti prezzjuzi, u li din il-kuntrattazzjoni saret fil-kors ta' dik ir-relazzjoni.

31. L-atturi jinkazellaw il-kuntrattazzjoni li ghamlu mal-konvenut dwar dan ic-curkett bhala “*depozitu*” ghaliex jirritjenu li kulma ghamlu kien li fdaw dan ic-curkett fil-kontroll tal-konvenut, bl-obbligu li jirritornah lura lilhom jekk ma jinqalax il-bejgh tieghu; f'kaz li jinqala' l-bejgh tieghu, huma kellhom jircievu minghandu l-hlas miftiehem fis-somma ta' €28,000 skond l-iskrittura ffirmata mill-konvenut u datata 4 ta' Awissu 2011.

⁵⁷ Ara pg. 9 tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell, fol. 465

32. Din il-Qorti pero' thoss li din il-klassifikazzjoni legali hija zbaljata, u li l-apprezzament tal-atturi biex jaslu ghalha huwa parzjali.

33. Jirrizulta li d-dicitura tal-iskrittura li ffirma l-konvenut ghal din il-konsenja saret mill-attur innifsu, u ghalhekk kien l-attur li rregistra li kien qed jghaddi c-curkett in kwistjoni "*on consignment*" lill-konvenut. Ghalkemm l-attur ma ntalabx jispjega minn fejn gab din il-kwalifika, u x'ried ifisser biha meta talab lill-konvenut jiffirma ghalha, din il-Qorti tqisha fil-kuntest tar-rizultanza li din ma kinetx l-ewwel darba li l-attur ikkonsenja oggetti prezzjuzi lill-konvenut b'inkarigu biex isiblu l-bejgh taghhom, bi prezz daqs jew oghla ghal dak li jiftiehm u li ried tieghu l-attur, u bid-dritt tal-konvenut li jzomm id-differenza jekk jirnexxielu jsib bejgh bi prezz ahjar. Dan il-fatt ikompli jsahhah, f'mohh din il-Qorti, il-konkluzjoni li din il-kuntrattazzjoni partikolari bejn l-atturi u l-konvenut ma kinetx ta' indoli civili – anke jekk kienet tirrigwardja oggett li gie ghand l-attrici mill-wirt tal-genituri taghha – imma wahda kummercjali.

34. It-tifsira li l-ligi civili taghti lill-kuntratt ta' depozitu hija cara u semplici. "*Id-depożitu, in generali, huwa kuntratt li bih wiehed jircievi l-ħaġa ta' ħaddieħor, bl-obbligu li jikkustodiha u li jroddha in natura.*"⁵⁸ L-atturi jaccettaw li l-kuntrattazzjoni li ghamlu mal-konvenut ma kinetx daqstant semplici, u lanqas ma kienet tinkludi l-obbligu tar-radd lura tal-oggett *sic et simpliciter*. Dan id-depożitu ma sarx biss biex il-konvenut izomm ic-curkett ghandu – kif irrizulta li kienu jikkuntrattaw l-atturi ma' kuginuha Charles Azzopardi, fil-hanut li kellu San Giljan, meta kienu jsiefru minn Malta – imma biex il-konvenut jipprova jsib bejgh tieghu, f'liema kaz huwa kellu jghaddi lill-atturi hlas tas-somma ta' €28,000, u jzomm il-qligh minnu jekk ibieghu bi prezz oghla, kif filfatt kien qed jipprova jaghmel billi, skond l-attur, dan ic-curkett kien immarkat bi prezz ta' €36,000.

35. Mill-banda 'l oħra, skond l-**art. 96 tal-Kodici tal-Kummerċ**, "*Il-kummerċjant kummissjonant hu dak li, f'ismu jew taħt l-isem ta' ditta soċjali, jagħmel atti ta' kummerċ b'ordni jew akkont ta' prinċipal.*" F'dan il-kaz, il-konvenut issejjah biex iwettaq att ta' kummerċ – konsistenti fil-bejgh ta' curkett ta' valur ingenti lill-klijenti tieghu fil-hanut tad-deheb u l-antikitajiet li kien imexxi – akkont tal-atturi principali tieghu, bl-obbligu li jirritorna c-curkett jekk dan l-att ta' kummerċ ma jsehhx. Hekk irrizulta li kellhom f'mohhhom il-partijiet bil-kelmiet

⁵⁸ **Art. 1891**, Kod. Civ.

“Received on consignment”. Kieku sar il-bejgh, ghar-rigward tat-terz akkwirent, il-venditur kien ser ikun il-konvenut f’ismu proprju, u mhux bhala mandatarju tal-atturi, u l-atturi kienu semplicement ser jircievu l-hlas ta’ €28,000 minghand il-konvenut. Hekk tghid il-ligi dwar il-kummercjant kummissjonant - *“Hu obbligat direttament ma’ dawk li magħhom jikkuntratta, daqs li kieku l-operazzjoni kienet tiegħu nnifsu”*⁵⁹ filwaqt li *“l-prinċipal m’għandux azzjoni kontra dawk li magħhom il-kummercjant kummissjonant ikun ikkuntratta, lanqas dawn m’għandhom azzjoni kontra l-prinċipal.”*^{60 61}

36. Meta kienet qed tiddistingwi bejn depozitu u mandat, il-Qorti tal-Appell fis-sentenza **Alfred C Fenech noe et vs Ivan sive John Azzopardi pro et noe**⁶², qalet hekk:

Fil-kawza fl-ismijiet Rev. Vincenzo Borg v. Giuseppe Caruana et., deciza mill-Prim Awla tal-Qorti Civili fil-5 ta’ Ottubru 1950, l-Qorti kellha tagħmel distinzjoni proprju bejn dawn iz-zewg kuntratti, dak tal-mandat u dak tad-depożitu. Dik il-Qorti għamlet riferenza għall-awturi Baudry-Lacantinerie u Pothier u kkonkludiet li d-differenza bejn mandat u depożitu hija s-segwenti:

“il depositario conserva semplicemente gli oggetti che gli sono affidati, mentre il mandatario li usa nell’interesse del mandante e in conformità alle istruzioni dal medesimo ricevute – Baudry-Lacantinerie, Del Mandato, para. 404.”

Kompliet ukoll telabora li sabiex jezisti depożitu:-

“fa d’uopo che lo scopo principale della tradizione sia unicamente che quegli cui vien fatta la tradizione s’incarichi della custodia di essa. Questo scopo forma il carattere essenziale del contratto di deposito, che lo distingue dagli altri contratti – Pothier, Del Deposito Cap. 1, para 9”

Għalkemm l-aspett tal-mandat mhux rilevanti għal din il-vertenza, huwa car mid-dottrina citata⁶³ li element essenzjali tal-kuntratt tad-depożitu huwa l-kustodja bl-obbligu tal-konsenja lura tal-haga depożitata lid-depożitant.

⁵⁹ **Art. 97**, Kodici tal-Kummerc

⁶⁰ **Art. 98**, Kodici tal-Kummerc

⁶¹ Din il-figura guridika fl-isfera tal-kummerc giet kunsidrata fis-sentenzi **Anthony Azzopardi et vs Alfred Grech**, Appell, 14.1.2002; **Cornucopia Hotel Limited vs Fischer Reisen Limited**, Appell, 17.10.2007 u **Slais Company Limited vs Mark Mangion**, Prim’Awla, 13.3.2017

⁶² Appell, 23.9.2009

⁶³ Fl-istess sens tad-dottrina citata mill-konvenut fis-sottomissjonijiet tiegħu, ara para. 19

37. Il-Qorti ghalhekk hija tal-fehma li t-tezi attrici li kellha kuntratt ta' depozitu civili mal-konvenut kummercjant mhijiex legalment sostenibbli. Ghar-ragunijiet moghtija fis-sentenza **Elena Torrano vs Lewis Theuma**⁶⁴ citata mill-konvenuti, bil-kelmiet "*on consignment*" proposti mill-attur innifsu, u accettati mill-konvenut, il-partijiet dahl u f'relazzjoni kummercjali li fiha l-konvenut kellu l-kapacita' legali ta' kummercjant kummissjonant, bl-obbligu li jfittex bejgh ghac-curkett li fdawlu l-atturi, u li jhallashom is-somma ta' €28,000 jekk jaghlaq in-negozju tal-bejgh tieghu f'ismu, bhala kummercjant. "[D]ana mhux veru depozitu skond l-ordinanza civili, imma merkanzija illi venditur jaghti lill-kumpratur ... biex ir-ricevent jista' jispaccja akkont tieghu u bil-profitti li jrid jaghmel, u jhallas f'dak il-kaz lil dak li kien ghamel il-konsenja l-prezz tal-merkanzija skond il-fattura, pero', u hawn qieghda l-ispeccjalita' ta' l-operazzjoni, fil-kaz illi r-ricevent ma jkunx spaccja dina l-merkanzija, huwa ghandu dritt jirritornaha lill-proprietarju ... Din hija operazzjoni kummercjali bhall-ohrajn, u mhux operazzjoni ta' favur kif inhu d-depozu civili, u ghalhekk il-konsenjatarju ghandu juza d-diligenza ordinarja skond il-ligi"⁶⁵.

38. L-ahhar asserzjoni f'dan il-bran iddahhal lil din il-Qorti fil-kwistjoni li jmissha tqis, issa li stabbiliet il-figura guridika ta' din il-kuntrattazzjoni. L-atturi jirritjenu li l-konvenut naqas milli jezercita d-diligenza mitluba minnu fiz-zamma tac-curkett ghaliex il-hanut tieghu ma kienx attrezzat sufficjentement bis-sigurta' mitluba minn hwienet li jzommu oggetti tant prezzjuzi, ghaliex ma assikurax il-merkanzija tan-negozju, u ghaliex ma nehhiex ic-curkett mill-vetrina u hbieh ma' flusu meta ma kienx fil-hanut. Min-naha tal-konvenut, dan jinsisti li zamm dan ic-curkett bl-istess mod li zamm il-bqija tal-oggetti prezzjuzi tieghu fil-hanut, li l-attur kien jaf tajjeb kif kien izomm dawn il-hwejjeg u li l-hanut ma kienx assikurat, u wkoll li s-serqa grat minghajr htijiet tieghu, u ghalhekk ma jgorrx responsabbilta' ghat-telfien tac-curkett.

39. Il-punt tat-tluq f'dan id-dibattitu huwa li l-konvenut kien obligat jezercita d-diligenza ordinarja fiz-zamma tac-curkett, sakemm ibieghu jew jirritornah lill-atturi. Dan huwa l-istess grad ta' diligenza li kull persuna huma mistenni li jezercita fit-twettiq tal-obbligi tieghu. L-art. 1032 tal-Kodici Civili jipprovdi hekk:

⁶⁴ Kummerc, 10.12.1935, Vol XXIX.iii.192

⁶⁵ Ibid., pg. 196

1032. (1) Jitqies fi htija kull min bl-ghemil tiegħu ma jużax il-prudenza, id-diligenza, u l-hsieb ta' missier tajjeb tal-familja.

(2) Hadd ma jwieġeb, fin-nuqqas ta' dispożizzjoni espressa tal-liġi, għall-hsara li tigri minhabba nuqqas ta' prudenza, ta' diligenza jew ta' hsieb fi grad akbar.

Il-liġi dwar il-kummercjant kummissjonant ma tehtiegx grad akbar ta' attenzjoni fiz-zamma tal-hwejjeg fdati għan-negozju, u għalhekk din il-Qorti taqbel mal-Qorti tal-Kummerc fis-sentenza fuq citata **Torrano vs Theuma** li l-grad ta' prudenza, diligenza u attenzjoni ordinarja jorbot lill-kummercjant kummissjonant ukoll.

40. Fit-tifsir ta' dan il-grad, gie spjegat li *"L-Artikolu 1032 tal-Kap. 16 jiddisponi b'mod konciz li "Jitqies fi htija kull min bl-eghmil tiegħu ma jużax il-prudenza, id-diligenza, u il-hsieb ta' missier tajjeb tal-familja." It-test għalhekk huwa dak tal-bonus pater familias u xejn aktar. Għalhekk il-Qorti, fil-konsiderazzjonijiet tagħha trid izzomm quddiem għajnejha **dak li huwa mistenni minn missier tajjeb tal-familja fil-komportament tiegħu vis-à-vis uliedu.**"*⁶⁶ Fi kliem iehor dik il-Qorti trid tistaqsi jekk fic-cirkostanzi kienx ragjonevolment mistenni li missier prudenti u diligenti jitlob li ibnu jagħmel dak l-attur gie mitlub jagħmel."⁶⁷ B'din ir-riga, għalhekk, iridu jitkejlu l-imgieba u l-ghazlet taz-zewg nahat fir-relazzjoni kuntrattwali li kellhom bejniethom, u li minnha skattat din il-kwistjoni.

41. Il-konvenut jippretendi li huwa ezonerat minn kull responsabbiltà għat-telfien tac-curkett tal-atturi għaliex *"Kull hsara li tigri b'acċident jew b'forza magġuri, ibatiha, fin-nuqqas ta' dispożizzjoni espressa tal-liġi li tgħid il-kuntrarju, dak illi fuq il-persuna jew il-beni tiegħu tigri l-hsara"*⁶⁸. Fil-fehma tal-konvenut, is-serqa li garrab bejn is-6 u t-8 ta' Awissu 2011 tikkostitwixxi *"forza magġuri"*.

42. *"Skond il-gurisprudenza tal-Qrati tagħna "il-forza magġuri' hija dik il-forza li għaliha huwa impossibbli li wiehed jirrezisti"*⁶⁹, mentri *'kaz fortuwitu'*⁷⁰ huwa dak l-avveniment li ma setax ikun prevedut minn persuna ta' ordinarja diligenza" (*Delia v. Segretarju Permanent et, Appell*

⁶⁶ Enfasi ta' din il-Qorti

⁶⁷ **John Barbara vs Albert Mizzi noe**, Appell, 7.10.2005 citata b'approvazzjoni f'bosta sentenzi fosthom ricentement mill-Qorti tal-Appell fis-sentenza **Charmaine Baldacchino Said vs Dedicated Micros Malta Limited**, 20.1.2025

⁶⁸ **Art. 1029**, Kod. Civ.

⁶⁹ Sottolinear tal-Qorti

⁷⁰ Il-liġi tirreferi għalih bhala *"accident"*

(Inferjuri)19/05/2004 u **Borg Falzon v. Darmanin**, Appell Kumm. 7/06/1940) ...”⁷¹ “Huwa pacifikament ricevut illi “l-prova tal-forza magguri jew tal-kaz fortuwitu ghandu jaghmilha d-debitur” (Kollez. Vol.XXXI P I p 467). Mill-gurisprudenza, u, cioe`, illi “quando invece, vi ha la violazione di un dovere, ed una volontaria omissione di diligenza per cui non si prevedono la conseguenza della proprie azione ed omissione, e si viola il diritto altrui, senza volerlo ed anche senza avvedersene, allora si ha non il caso fortuito, ma la colpa ed il quasi delitto” (Kollez. Vol. XXIV P I p 172). [Ara wkoll decizjonijiet f’dan l-istess sens riportati a Vol. XVIII P II p 164; Vol. XXX P II p 142 u Vol. XXXVII P II p 637, **Alfred Delia -vs- Segretarju Permanenti u d-Direttur tat-Toroq et**”, deciza fid-19 ta’ Mejju 2004 mill-Qorti ta’ l-Appell Civili Inferjuri, u **George Bonnici vs Phoenicia Hotel Company Limited**, deciza mill-Onor. Imhallef Dr. Philip Sciberras (Qorti ta’ l-Appell Civili Inferjuri) fit-12 ta’ Jannar 2005].”⁷²

43. F’gurisprudenza aktar antika, jinghad li:

“Il-kuncett tal-kaz fortuwitu jew forza magguri ma jsehhx meta ghall-hsara ikun ikkontribwixxa l-fatt pozittiv jew negattiv tal-bniedem. Skond il-principju tad-dritt biex ikun hemm il-kaz fortuwitu mhux bizzzejjed li jkun hemm avveniment insolitu, sproporzjonat, u li jkun prodott mill-forzi tan-natura imma jehtieg li jkun inevitabbli, b’mod li ma jistax jigi evitat bid-diligenza ordinarja tal-bonus pater familias” (Vol. XXXVII, P.II, p.637; Vol XVIII, P.II, p.164).

“L’efficacia del caso fortuito e’ della forza maggiore o dello stato di necessita’ con le mezzi liberatorii della responsabilita’ cessa quando questi avvenimenti siano preceduti da dolo o colpa della gente. Il fatto illecito si connette allora al comportamento giuridicamente anormale; ne sara’ valevole l’eccezione liberatoria perche’ inutilizzata dalla colpa precedente. Da tale stato illecito ebbe esistenza diretta l’inguria se bene paia derivata dal

⁷¹ **Anthony Pirotta vs Direttur tad-Dipartiment tal-Muzewijiet**, Appell, 3.10.2008 citata b’approvazzjoni fis-sentenza **Ronald Camilleri et vs Korporazzjoni ghas-Servizzi tal-Ilma**, Appell, 31.5.2013

⁷² **Lamanna Matteo vs General Soft Drinks Company Limited**, Prim’Awla (NC), 30.3.2004 citata b’approvazzjoni fis-sentenza **Ronald Camilleri et vs Korporazzjoni ghas-Servizzi tal-Ilma**, Appell, 31.5.2013

caso fortuito o dalla forza maggiore⁷³ (Vol. XXVI, P.III, p.343; Vol. XXIX, P.II, p.148).⁷⁴

44. Din il-Qorti ma taqbilx mal-konvenut li din is-serqa kienet tikkostitwixxi "*forza magguri*" fil-kaz tieghu. Ghalkemm huwa minnu li ma kellu ebda involviment fiha, u li ma kellux mod kif jevitaha, certament li l-prospettiva ta' serqa ta' hanut tad-deheb mhijiex inkoncepibbli, jew imprevedibbli; anzi hija prevedibbli tant - minhabba l-valur ingenti tal-hwejjeg mizmuma f'hanut bhal dak - li tqieghed fuq is-suggett l-obbligu li jiehu dawk il-prekawzjonijiet kollha possibbli, skond iz-zmien li jkun, l-izviluppi u l-uzu, biex jekk tirrikorri, ikun hemm x'jilqa' ghat-tentattiv ta' tehid. Ghalkemm dawn il-prekawzjonijiet ma jistghux jassiguraw b'certezza li jigi evitat is-serq, jew li jekk isehh tentattiv, jisfratta, certament jaghamlu l-prospettiva tieghu, jew is-success f'kaz li attwalment isehh, aktar diffici.

45. F'dan il-kaz, irrizulta car mill-provi li l-konvenut xjentement ma kienx qed jagixxi kif wiehed jistenna lil jimxi missier tajjeb li jiehu hsieb l-interessi ta' wliedu meta (i) ghazel li ma jzommx *safe* fil-hanut tad-deheb tieghu; (ii) zamm vetrini b'dahar tal-*plywood* u minghajr sigurta' mizjuda; (iii) halla l-oggetti prezzjuzi tieghu, u c-curkett tal-atturi, f'dawn il-vetrini fi tmiem il-gimgha, fis-sajf, meta z-zona kienet parti minn sit ta' kostruzzjoni ghaliex kien qed isir il-progett tar-rinovazzjoni tat-Teatru Rjal, imma l-flus tieghu sakkarhom f'lok aktar sikur fl-istess hanut, u separatament, tant li ma jirrizultax li dawn insterqu; u (iv) kien konxju li ebda assikuratur ma kien lest jassikuralu l-operat kummercjali tieghu f'dan il-hanut, u baqa' ma ghamel xejn biex jottjeni dik il-kopertura. Huma dawn ir-rizultanzi li jiddistingwu dan il-kaz mill-apprezzamenti fattwali li ghamlu l-qradi fid-decizjonijiet dwar serq fil-kazijiet citati mill-konvenut.⁷⁵

46. Sa hawn, ghalhekk, il-Qorti jidhrilha li l-mizien tar-responsabbilta' ghat-telfien tac-curkett tal-atturi jmil kontra l-konvenut.

47. Il-ligi pero' trid li din il-Qorti tqis ukoll jekk l-atturi kkontribwewx ghat-telfien tac-curkett bl-agir, jew bin-nuqqasijiet, tagghom. Dana ghaliex l-**art. 1051**, Kodici Civili jipprovdi hekk:

⁷³ Enfasi ta' din il-Qorti

⁷⁴ **Elmo Insurance Services Ltd noe vs PC Joseph Micallef et**, Appell, 5.10.2001

⁷⁵ Ara ara. 62 sa 64 tas-sottomissjonijiet tal-konvenut

1051. Jekk il-parti li tbat l-*hsara* tkun b'*nuqqas ta' prudenza*, ta' *diligenza* jew ta' *hsieb* ikkontribwiet jew tat okkażjoni għall-*hsara*, il-qorti, fil-likwidazzjoni tal-ammont tad-danni li għandhom jithallsu lil dik il-parti, tiddecidi, fid-diskrezzjoni tagħha, f'liema proporzjoni din tkun ikkontribwiet jew tat okkażjoni għall-*hsara* li batiet, u l-ammont tad-danni li għandu jithallas lilha mill-persuni l-oħra li jkunu dolożament jew bla ma riedu ikkontribwew għal dik il-*hsara*, jiġi mnaqqas f' dik il-proporzjoni.

48. Kif ga inghad, l-istess riga tad-diligenza, prudenza u attenzjoni mistennija mill-missier tal-familja fuq hwejjeg uliedu, tapplika wkoll għall-atturi. Din il-Qorti ssib li, fil-kaz tal-atturi, il-kejl irid jittiehed f'zewg stadji differenti – (i) meta saret il-kuntrattazzjoni; u (ii) wara li saru jafu bis-serqa tac-curkett.

49. Ghar-rigward taz-zmien tal-kuntrattazzjoni, din il-Qorti m'għandhiex dubju li l-attur kien jaf tajjeb bl-ghazliet li kellu fejn ihalli dan ic-curkett għall-bejgh. Meqjus li kien ilu ghexieren ta' snin imhallat ma' familja ta' gojjelliera maghrufa, bin-negozji tal-hwienet tad-deheb imxerrdin ma' Malta, u meqjus ukoll li gieli fada dan l-istess curkett fil-kustodja ta' dawn il-qraba ta' martu f'dawk il-hwienet li kienu attrezzaati ahjar kontra s-serq, din il-Qorti tqis li l-attur kien jaf x'inhu l-uzu dwar is-sigurta' fi hwienet tad-deheb. Irrizulta pruvat li r-relazzjoni bejn l-attur u l-konvenut kienet ilha għaddejja mat-tlettax-il sena, u kienet zviluppat f' familjarita', għaliex l-attur ma kienx biss midhla tal-konvenut, imma kien jagħmel negozju mieghu. Aktar iva milli le, għalhekk, l-attur kien jaf ben tajjeb x'kellu fil-hanut il-konvenut, u kif kien jahdem u jinnegozja. Ghar-ragunijiet tieghu, l-attur għazel li dan in-negozju b'curkett ta' valur tant ingenti jagħmlu mal-konvenut, bil-hanut li kellu kif kien jafu jzommu u jmexxi. Dik l-ghazla naturalment għandha l-konsegwenzi tagħha. Din il-Qorti ma tistax taccetta l-argument tal-attur li l-ftehim li kellu mal-konvenut kien jinkludi li l-konvenut ikollu koperatura valida ta' assikurazzjoni kontra t-telfien ta' dan ic-curkett għaliex ma nkiteb xejn fil-ftehim fuq hekk. Bil-maqlub. Li ma nkiteb xejn fir-rigward jixhed kemm dan il-patt ma kienx parti mill-ftehim bejn il-partijiet. B'konkluzjoni, din il-Qorti tqis li l-attur kien jaf, u accetta r-riskji, tal-mod kif il-konvenut kien izomm il-hanut tieghu. Din l-accettazzjoni pero' ma tiggustifikax l-ghazla tal-konvenut li jhalli l-oggetti prezzjużi fil-vetrini u mhux imsakkra meta hu ma kienx prezenti fil-hanut.

50. Kwantu imbaghad ghaz-zmien wara li saret is-serqa, din il-Qorti ma tistax tqis li l-attur kien diligenti, prudenti, u agixxa b'attenzjoni kif jimxi missier tajieb bi hwejjeg uliedu meta ghazel li ma jghaddix lill-pulizija t-taghrif li wasallu fl-24 ta' Awissu 2011 – f'tit jiem biss wara s-serqa - fuq l-identita' tal-halliel u l-access għall-filmat li juri l-istess halliel, meta kien mgharraf b'certezza li c-curkett ta' martu kien għadu fil-pussess ta' dan il-halliel. L-iskuza tal-attur li dan it-taghrif wasallu b'rabta li ma jizvelahx ma gietx konfirmata minn Charles Azzopardi, li għaddihulu, u lanqas ma tirrizulta raguni li għandha mis-sewwa li tiggustifika dan in-nuqqas gravi tal-attur.

51. Minn dan kollu, u fil-kuntest tar-rizultanza li l-konvenut ikkonkluda transazzjoni mat-terzi li wettqu din is-serqa b'termini li ma rrizultawx mill-provi, din il-Qorti tikkonkludi li l-konvenut għandu jgħorr biss kwart tar-responsabbilita' għat-telfien ta' dan ic-curkett.

52. Jifdal, imbaghad, il-kwistjoni tal-valur veru u proprju ta-curkett fis-sena 2011. L-atturi riedu tiegħu €28,000, pero' pproducew stima li tindika li kien jiswa LM16,300 (ekwivalenti għal €37,969). Hu l-attrici Emanuel Azzopardi spjega fid-dettall il-provenjenza ta' dan ic-curkett, u mhux kontestat li huwa kellu wiehed bħalu li, skond ix-xhud, bieghu €18,000 fis-sena 2010. L-istimatrici nkarigata mill-atturi ddikjarat li l-valur ta' LM16,300 huwa l-prezz tal-vetrina, li jrid jonqos b'40% biex igib il-prezz li klijent iħallas għalih, u dan ikkonfermah ukoll il-konvenut. Dan it-tnaqqis iwassal għal valur ta' €22,781. Il-konvenut kien immarkah għall-bejgħ bi prezz ta' €36,000, li bit-tnaqqis imsemmi ta' 40% igib €21,600. F'dawn il-figuri kollha, din il-Qorti tqis li, fuq bilanc ta' probabilitajiet, il-valur l-aktar korrett fis-suq ta' dan ic-curkett fis-sena 2011 kien bejn €21,600 u €22,781, u fic-cirkostanzi tagħzel li tqis bħala l-valur korrett, *arbitrio boni viri*, l-ammont medjali ta' €22,190. Minn dan il-valur, l-atturi diga' rceview hlaq fis-somma ta' €15,140.19, u għalhekk kwart (1/4) tad-differenza rapprezentanti d-danni li għandu jagħmel tajieb għalihom il-konvenut jammonta għal €1,762.45 (elf seba' mija u tnejn u sittin Ewro u hamsa u erbghin centezmu);

Għaldaqstant, għar-ragunijiet kollha fuq mogħtija, din il-Qorti taqta' u tiddeciedi din il-kawza billi, filwaqt li tichad l-ewwel u t-tieni eccezzjoni, r-raba' eccezzjoni safejn inkompatibbli ma' dak hawn deciz, tilqa' t-tielet u l-hames eccezzjoni imressqa mill-

konvenut, u konsegwentement tilqa' limitatament it-talbiet attrici; għall-finijiet tat-tielet u r-raba' talba, din il-Qorti tillikwida s-somma dovuta mill-konvenut lill-atturi in linea ta' danni fl-ammont ta' €1,762.45 (elf seba' mija u tnejn u sittin Ewro u hamsa u erbghin centezmu), u tikkundanna lill-konvenut iħallas din is-somma lill-istess atturi.

Kull parti għandha tbatlha l-ispejjeż tagħha.

Onor. Dr. Giovanni M Gixti
Imħallef

Nicole Cini
Deputat Registratur